

УДК 811.11

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-48>

Ольга ОДИНЦОВА,

orcid.org/0000-0001-5644-3394

*старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(Вінниця, Україна) o.odintsova@donnu.edu.ua*

Володимир БАЛТРЕМУС,

orcid.org/0000-0003-4370-1328

*кандидат педагогічних наук,
викладач кафедри українознавства
Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова
(Вінниця, Україна) baltremys@ukr.net*

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена актуальним аспектам процесу вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти. Автори аналізують основні проблеми формування іншомовної компетентності та розглядають важливість її розвитку в контексті сучасного ринку праці, висвітлюють основні чинники, які ускладнюють вивчення іноземних мов. У сучасному світі, де глобалізація визначає економічні та соціокультурні взаємодії, іншомовна професійна компетентність стає ключовою для пристосування до міжнародних стандартів та вимог ринку праці, а зростаюча потреба в міжкультурній комунікації вимагає від фахівців усвідомлення та розвитку цієї компетентності для успішної співпраці з представниками різних культур. З огляду на це, в сучасному вищому освітньому середовищі акцент робиться на інтерактивній та практичній освіті, де іншомовна професійна компетентність виявляється як важлива складова академічного розвитку. Мета статті полягає в тому, щоб не лише визначити проблеми, але й надати конкретні рекомендації для подолання цих труднощів та покращення результативності процесу формування іншомовної професійної компетентності серед здобувачів вищої освіти. Автори наголошують на необхідності впровадження кейс-методу в освітній процес. Структура статті включає огляд завдань, які можуть бути використані під час застосування кейс-методу для покращення іншомовної професійної компетентності студентів юридичних, медичних, економічних та військових спеціальностей. Крім того, автори висвітлюють виклики, з якими зіштовхуються викладачі та студенти в процесі формування іншомовної професійної компетентності в умовах вищої освіти. Стаття сприяє дискусії щодо можливих шляхів удосконалення цього процесу та впровадження ефективних стратегій навчання в майбутньому.

Ключові слова: *іншомовна професійна компетентність, кейс-метод, мотивація, практична освіта, симуляція.*

Olga ODINTSOVA,

orcid.org/0000-0001-5644-3394

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for Specific Purposes
Vasyl Stus Donetsk National University
(Vinnytsia, Ukraine) o.odintsova@donnu.edu.ua*

Volodymyr BALTREMUS,

orcid.org/0000-0003-4370-1328

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Lecturer at the Department of Ukrainian Language and Culture
National Pirogov Memorial Medical University
(Vinnytsia, Ukraine) baltremys@ukr.net*

PROBLEMS OF FORMING FOREIGN LANGUAGE PROFESSIONAL COMPETENCE OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

The article is devoted to the actual aspects of the process of learning a foreign language in higher education institutions. The authors analyze the main problems of forming foreign language competence and consider the importance of its development in the context of the modern labor market, highlighting the main factors that complicate foreign language learning. In today's world, where globalization determines economic and socio-cultural interactions, foreign language professional

competence is becoming key to adapting to international standards and labor market requirements, and the growing need for intercultural communication requires professionals to realize and develop this competence for successful cooperation with representatives of different cultures. In view of this, the modern higher education environment emphasizes interactive and practical education, where foreign language professional competence is an important component of academic development. The purpose of the article is not only to identify the problems, but also to provide specific recommendations for overcoming these difficulties and improving the effectiveness of the process of forming foreign language professional competence among higher education students. The authors emphasize the need to implement the case method in the educational process. The structure of the article includes an overview of the tasks that can be used when applying the case method to improve the foreign language professional competence of students of law, medicine, economics and military specialties. In addition, the authors highlight the challenges faced by teachers and students in the process of developing foreign language professional competence in higher education. The article contributes to the discussion on possible ways to improve this process and implement effective teaching strategies in the future.

Key words: *foreign language professional competence, case method, motivation, practical education, simulation.*

Постановка проблеми. Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти вона відіграє важливу роль «у формуванні освіченої та творчої особистості, яка вміє використовувати здобуті знання в професійних ситуаціях, розуміє, що вдосконалення культури спілкування з огляду на діалог культур, залучає процеси самопізнання, збуджує самоактуалізацію, спрямовує самореалізацію в напрямок інтеграції, викликані новітнім інтелектуально освітнім і науково-технологічним середовищем» (Загальноєвропейські Рекомендації, 2003: 41).

Формування іншомовної професійної компетентності у здобувачів вищої освіти може стикатися з різними проблемами, які варто враховувати та вирішувати. Використання застарілих методів навчання може призвести до втрати інтересу та низького рівня засвоєння матеріалу, адже здобувачі можуть не бачити чіткої мотивації для вивчення іноземної мови, якщо вони не бачать прямого зв'язку між цим і професійним розвитком. Крім того, відсутність можливостей використання іноземної мови в реальних професійних ситуаціях може призвести до втрати навичок через недостатню практику. Недостатнє розуміння культурних відмінностей може стати перешкодою для вивчення іноземної мови та ефективної комунікації в професійному оточенні. Деякі студенти можуть відчувати тривогу щодо використання іноземної мови, що може призвести до недооцінки їхнього потенціалу та обмежувати комунікаційні можливості.

Для розв'язання цих проблем можна впроваджувати сучасні методи навчання, забезпечувати доступ до відповідних ресурсів, створювати можливості для практичного застосування та сприяти інтерактивній комунікації в іноземній мові. Також важливо підтримувати студентську мотивацію та розвивати їхню інтеркультурну компетентність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичне та практичне обґрунтування форму-

вання іншомовної компетентності здобувачів освіти відображене у розвідках вітчизняних та закордонних науковців. К. Галацин та А. Фещук (2020) розглядали мотиваційний аспект у навчанні іноземних мов за допомогою інноваційних технологій. К. Ключова та Л. Рикова (2018) досліджували використання сервісу flipcity для підвищення навчальної мотивації. Т. Лисенко, К. Лісецький та С. Мойсеєнко (2021) вивчали досвід застосування сучасних онлайн-платформ у професійній підготовці майбутніх інженерів при вивченні англійської мови. Г. Васьківська (2023) зосереджує увагу на формуванні комунікативної компетентності особистості як основної проблеми сучасної лінгводидактики. Однак потребують додаткового розгляду методи, що спрямовані на формування іншомовної професійної компетентності у здобувачів вищої освіти.

Мета статті полягає в тому, щоб надати конкретні рекомендації для покращення результативності процесу формування іншомовної професійної компетентності серед здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Формування іншомовної професійної компетентності в здобувачів вищої освіти вимагає впровадження ефективних засобів мотивації, щоб зберегти інтерес та підтримати студентів у навчанні. Одним з таких ключових засобів мотивації є розуміння практичного застосування іноземної мови у реальних професійних сценаріях.

У цьому контексті слід згадати про кейс-метод, який є педагогічною стратегією, що використовується в навчанні, особливо у вищій освіті, для розвитку аналітичних та критичних навичок студентів. Основна ідея полягає в тому, щоб представляти студентам реальні або вигадані ситуації (кейси), з якими вони можуть стикнутися в професійній практиці, і надавати їм можливості аналізувати, обговорювати та розв'язувати проблеми, які виникають у цих сценаріях.

Основні аспекти кейс-методу включають власне кейси, групові дискусії, активну участь,

розв'язання проблем, практичний досвід та рефлексію.

Кейси – це конкретні сценарії або ситуації, які відображають реальні проблеми чи завдання в конкретній сфері. Вони можуть бути зібрані з реальних випадків або створені викладачами. Студенти розглядають кейси в групах та обговорюють різні аспекти ситуації. Це сприяє обміну ідеями та розширенню різноманітних поглядів на проблему. Учасники використовують свої знання та навички для аналізу кейсу та виносять власні ідеї та рішення. Іншими словами, мета кейс-методу полягає у розвитку вміння студентів аналізувати проблеми, робити висновки та розробляти стратегії вирішення проблем. Кейс-метод надає студентам можливість випробувати свої знання та навички в реальних або прирівняних до реальних ситуаціях. Важливим є те, що студенти рефлексують свій досвід та навчаються з проблем, які вони розв'язували, що сприяє поглибленню розуміння предмета.

Кейс-метод дозволяє створити освітнє середовище, в якому студенти можуть застосовувати теоретичні знання до практичних ситуацій та розвивати навички критичного мислення та комунікації. Він широко використовується в бізнес-освіті, медичних та юридичних школах, а також в інших сферах вищої освіти.

Використання кейс-методів на заняттях з іноземної мови для студентів *юридичних спеціальностей* може бути ефективним способом формування іншомовної професійної компетентності. Розглянемо приклади кейс-методів, які можна використовувати зі студентами-юристами на заняттях з іноземної мови.

1. Аналіз юридичних ситуацій: запропонуйте студентам реальні або вигадані юридичні кейси іноземною мовою. Спонукайте їх аналізувати факти, формулювати правові питання та обговорювати можливі рішення.

2. Моделювання судових слухань: попросіть студентів підготувати або вигадати судову ситуацію, яку вони потім розглядатимуть, виступаючи в ролі адвокатів, суддів чи інших учасників. Це допомагає розвивати навички дискусій та ведення судових переговорів.

3. Вирішення правових конфліктів: запропонуйте студентам вирішувати конфліктні ситуації, розглядаючи різні правові аспекти та шляхи вирішення, використовуючи іноземну мову для обговорення та представлення своїх позицій.

4. Рольові ігри: використовуйте рольові ігри для симуляції різних юридичних ситуацій, таких як переговори, клієнтські консультації чи прове-

дення слідства. Це сприяє розвитку комунікативних навичок та вивченню термінології.

5. Публічні виступи: запрошуйте студентів виступати з публічними виступами на теми, пов'язані зі сферою права, використовуючи іноземну мову. Це сприяє розвитку вмінь публічного виступу та використання специфічної термінології.

6. Обговорення правових прецедентів: розглядайте реальні правові прецеденти, щоб студенти могли обговорювати іноземною мовою їхні обставини, вирішення та можливі наслідки.

7. Групові проекти: заохочуйте студентів працювати в групах для розробки та презентації проектів, пов'язаних із конкретною юридичною темою, використовуючи іноземну мову.

Використання цих кейс-методів допоможе студентам розвивати навички юридичної мови та забезпечить практичне застосування їхніх знань у реальних ситуаціях.

Використання кейс-методів на заняттях з іноземної мови для студентів *медичних факультетів* може стати ефективним інструментом для формування іншомовної професійної компетентності. Нижче наведено приклади кейс-методів для такого контексту:

1. Клінічні випадки: подавайте студентам клінічні випадки англійською мовою, вимагаючи від них аналізувати та обговорювати діагнози, методи лікування та можливі шляхи розв'язання медичних питань.

2. Рольові ігри в медичному оточенні: симулюйте сценарії лікарської практики, де студенти виконують ролі лікарів, медичних сестер чи пацієнтів. Це допомагає вдосконалювати медичну термінологію та комунікативні навички.

3. Групові дискусії з етики медицини: спонукайте студентів обговорювати етичні питання, пов'язані з медичною практикою, використовуючи іноземну мову. Це може включати питання про права пацієнтів, експерименти над тваринами та інші етичні аспекти.

4. Медичні прес-конференції: запросіть студентів виступити в ролі лікарів, які ведуть прес-конференцію щодо актуальної медичної теми. Це сприяє розвитку навичок говоріння та використання медичної термінології.

5. Обговорення наукових статей: запропонуйте студентам наукові статті іноземною мовою для аналізу та обговорення. Це сприяє розвитку читальських та критичних іншомовних навичок.

6. Вирішення медичних криз: запропонуйте студентам сценарії медичних криз, де їм потрібно швидко та ефективно розв'язувати проблеми та приймати рішення іноземною мовою.

7. Взаємодія з іноземними пацієнтами: симулюйте ситуації взаємодії лікарів з іноземними пацієнтами, де студенти вивчають особливості комунікації та використання мови для надання якісної медичної допомоги.

Використання цих кейс-методів сприяє інтеграції медичної термінології з вивченням іноземної мови та покращує комунікативні навички студентів медичних факультетів.

Для студентів *економічних факультетів* на заняттях з іноземної мови можна використовувати кейс-методи, що враховують їхні професійні інтереси та навички. Нижче наведено кілька ідей:

1. Стратегічне планування компанії: студентам надається кейс щодо компанії, де вони повинні аналізувати ринок, формулювати стратегію та розв'язувати економічні проблеми. Це сприяє розвитку вміння стратегічного мислення та іноземної мови.

2. Фінансовий аналіз підприємства: надайте студентам фінансові звіти компанії, де вони повинні провести аналіз та визначити фінансовий стан підприємства, розробити рекомендації щодо покращення. Це розвиває навички фінансового аналізу та використання фахової термінології.

3. Міжнародна торгівля та логістика: створіть кейс, в якому студентам доведеться розв'язувати питання щодо міжнародної торгівлі та логістики, включаючи розробку стратегій експорту/імпорту, вибір ринків та управління логістикою.

4. Маркетингові дослідження та стратегії: надайте кейс, де студенти мають розробити маркетинговий план для нового продукту чи ринку, включаючи аналіз конкуренції, сегментацію ринку та стратегії продажів.

5. Управління ризиками в бізнесі: створіть кейс, де студентам доведеться аналізувати та управляти ризиками в бізнесі, враховуючи фінансові, стратегічні та ринкові аспекти.

6. Створення бізнес-плану: поставте завдання створити бізнес-план для нового підприємства, включаючи фінансовий план, маркетингову стратегію та аналіз ризиків.

7. Публічні виступи та переговори: організуйте ситуації, де студентам потрібно виступати з публічними виступами іноземною мовою, представляти свої ідеї та вести переговори на бізнес-теми.

Ці кейс-методи допомагають студентам не лише розвивати мовні навички, але і впроваджувати їх у практичних ситуаціях, що стимулює їхній професійний розвиток.

Для студентів *військових спеціальностей* можна використовувати кейс-методи, які будуть спрямовані на формування іншомовної професій-

ної компетентності та розвиток військових навичок. Нижче подано приклади таких кейс-методів:

1. Стратегічне планування військових операцій: студентам подається військовий кейс, де вони повинні аналізувати та розробляти стратегічний план для вирішення військової ситуації. Це вимагає використання специфічної термінології та практичних аспектів військової справи іноземною мовою.

2. Міжнародні військові операції: поставте завдання вивчити та аналізувати різні аспекти міжнародних військових операцій, враховуючи політичні, економічні та соціальні чинники. Симулюйте обговорення іноземною мовою.

3. Військова логістика та управління ресурсами: створіть сценарій, в якому студенти розробляють плани логістики для постачання та управління ресурсами під час військових операцій.

4. Ведення переговорів та дипломатії в армії: симулюйте ситуації переговорів між військовими командами та дипломатичні відносини. Студенти вправляються у веденні переговорів іноземною мовою.

5. Аналіз військових стратегій та тактик: запропонуйте студентам вивчити та розібрати історичні та сучасні приклади військових стратегій та тактик, аналізуючи їхні успіхи та невдачі іноземною мовою.

6. Вивчення іноземної мови через військову лексику: розробіть завдання, де студенти вивчають іноземну мову через вивчення військової лексики та виразів, що використовуються в їхній професійній сфері.

Ці кейс-методи допоможуть студентам військових факультетів розвивати іншомовну професійну компетентність та адаптувати свої мовні навички до конкретних військових сценаріїв.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, використання кейс-методу в формуванні іншомовної професійної компетентності здобувачів вищої освіти свідчить про його значущість та ефективність в сучасному освітньому середовищі. Кейс-метод стимулює активну участь студентів у навчальному процесі, оскільки вони залучаються до аналізу та вирішення реальних професійних ситуацій, що сприяє поглибленню їх розуміння та застосуванню іншомовних професійних навичок. Кейс-метод дозволяє впроваджувати міждисциплінарний підхід, що дозволяє студентам використовувати знання з різних областей для аналізу та розв'язання проблем.

Перспектива подальших розвідок полягає у розширенні області дослідження на різні факультети та спеціальності для визначення універсальності застосування кейс-методу в контексті різних освітніх напрямів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васківська Г. Формування комунікативної компетентності особистості як основна проблема сучасної лінгводидактики. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки*. 2016. № 1(1). С. 33-38.
2. Галацін К. О., Фешук А. М. Інформаційні технології як засіб мотивації студентів до формування професійної англійської компетентності. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2020. № 3(36). Ч. I. С. 204–211.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С. Ю. Ніколаєвої. К.: Ленвіт, 2003. 273 с.
4. Ключева К. О., Рикова Л. Л. Використання сервісу flippity для підвищення навчальної мотивації. Інформаційні технології – 2018: Збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих науковців (17 травня 2018 року, м. Київ). 2018. С. 80-81.
5. Лисенко Т. П., Лісецький К. А., Мойсеєнко С. М. Досвід застосування сучасних онлайн-платформ у професійній підготовці майбутніх інженерів при вивченні англійської мови. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 39. С. 171-174.
6. Мамчур Л. І. Реалізація комунікативних вправ як ефективний чинник формування комунікативної компетентності учня. *Стратегічні напрями розвитку сучасної української лінгводидактики: монографія / за ред. Е. Палихати, О. Петришиної*. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. С. 126-138.

REFERENCES

1. Vaskivska H. (2016) Formuvannya komunikatyvnoi kompetentnosti osobystosti yak osnovna problema suchasnoi lnhvodydaktyky [The formation of communicative competence of the individual as the main problem of modern language didactics]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Pedagogichni nauky – Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka East European National University. Pedagogical sciences*, 1(1), 33-38 [in Ukrainian].
2. Halatsyn K. O. Feshchuk A. M. (2020) Informatsiini tekhnolohii yak zasib motyvatsii studentiv do formuvannya profesiinoi anhlomovnoi kompetentnosti. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu* [Information technologies as a means of motivating students to form professional English language competence]. *Pedahohichni nauky – Bulletin of Zaporizhzhya National University. Pedagogical sciences*, 3(36), I, 204–211 [in Ukrainian].
3. Zahalnoievropeiski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia (2003). K.: Lenvit [in Ukrainian].
4. Kliuieva K. O., Rykova L. L. (2018) Vykorystannia servisu flippity dlia pidvyshchennia navchalnoi motyvatsii [Using the flippity service to increase educational motivation]. *Informatsiini tekhnolohii – 2018: Zbirnyk tez V Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh naukovtsiv – Information technologies - 2018: Collection of theses of the 5th All-Ukrainian scientific and practical conference of young scientists (17 travnia 2018 roku, m. Kyiv)*, 80-81 [in Ukrainian].
5. Lysenko T. P., Lisetskyi K. A., Moiseienko S. M. (2021) Dosvid zastosuvannia suchasnykh onlain-platform u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh inzheneriv pry vyvchenni anhliskoi movy [Experience of using modern online platforms in the professional training of future engineers while learning English]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 39, 171-174 [in Ukrainian].
6. Mamchur L. I. (2021) Realizatsiia komunikatyvnykh vprav yak efektyvnyi chynnyk formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti uchnia [Implementation of communicative exercises as an effective factor in the formation of the student's communicative competence]. *Stratehichni napriamy rozvytku suchasnoi ukrainskoi lnhvodydaktyky: monohrafiia / za red. E. Palykhaty, O. Petryshynoi*. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky, 126-138 [in Ukrainian].